

บทที่ 5

การฟักไข่

สัตว์ปีกเป็นสัตว์มีกระดูกสันหลังเลือดอุ่นชนิดเดียวที่มีการออกลูกเป็นไข่ คือ ตัวอ่อนมีการเจริญและพัฒนาภายนอกร่างกายของแม่ซึ่งแตกต่างจากสัตว์เลือดอุ่นที่เลี้ยงลูกด้วยนมทั่วไปที่ตัวอ่อนมีการเจริญและพัฒนาอยู่ภายในร่างกายของแม่จนกว่ามีวัยวะครบสมบูรณ์แล้วจึงออกจากร่างกายของตัวแม่ และในบรรดาสัตว์ที่ออกลูกเป็นไข่ สัตว์ปีกก็เป็นสัตว์ชนิดเดียวที่มีการฟักให้ความอบอุ่นและดูแลลูกอ่อนหลังจากฟักออกจากไข่ ยกเว้น นกบางชนิดในวงศ์นกเมกาพอดที่อยู่ในทวีปออสเตรเลียและเกาะบอร์เนียวและหมู่เกาะใกล้เคียง จะไม่ใช้ความร้อนจากตัวเองในการฟักไข่แต่จะใช้ความร้อนจากดวงอาทิตย์แทน ตัวอย่างเช่น นกมาลีโอ (*Maleo*; *Megacephalon maleo*) ไก่จวงพู่กัน (*Brush turkey*; *Alectura lathami*) และนกมอลลี (*Mallee fowl*; *Leipoa ocellata*) ฯลฯ (วีรยุทธ์, 2528) เมื่อมนุษย์นำสัตว์ปีกมาเลี้ยงเพื่อเอาผลผลิตเนื้อและไข่เป็นจำนวนมากจึงจำเป็นต้องหาวิธีฟักไข่ให้ได้คราวละมาก ๆ วิธีฟักไข่ในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ การให้แม่สัตว์ปีกฟักเองโดยธรรมชาติ วิธีนี้ได้ลูกในปริมาณน้อยเนื่องจากในช่วงที่ไม่ฟักไข่นั้นจะไม่มีการวางไข่ ดังนั้นมนุษย์จึงหาวิธีทำให้แม่สัตว์ปีกผลิตไข่ได้คราวละมาก ๆ โดยไม่ต้องเสียเวลามาฟักเอง โดยการใช้เครื่องฟักไข่ไฟฟ้าเข้าช่วย

การฟักไข่ในปัจจุบันได้กลายเป็นการฟักในรูปแบบของอุตสาหกรรมมีการฟักไข่ครั้งละเป็นหมื่น ๆ ถึงแสน ๆ ฟองด้วยโรงฟักไข่ที่ทันสมัย ใช้ระบบการฟักเป็นแบบเข้าออกทางเดียว (one way) คือ จะนำไข่ฟักเข้าโรงฟักทางด้านหนึ่ง และนำลูกไก่ออกจากโรงฟักอีกทางด้านหนึ่งโดยไม่มี การย้อนกลับ นอกจากนี้ระบบการฟักในโรงฟักที่มีขนาดใหญ่จะใช้แบบระบบต่อเนื่อง คือ นำไข่ฟักที่มีอายุต่างกัน เข้าฟักในตู้ฟักเดียวกัน มีการหมุนเวียนไข่ฟักที่เพิ่งนำเข้าฟักเช่นเดียวกัน โดยไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อไข่ฟักที่กำลังฟักอยู่เดิม ในการฟักไข่ด้วยตู้ฟักเป็นการพัฒนาวิธีการฟักมาจากการฟักไข่ตามวิธีธรรมชาติ ซึ่งวิธีการ สภาพต่าง ๆ ภายในตู้ฟัก และระยะเวลาในการฟักจะแตกต่างกันไปตามชนิดของไข่นำเข้าฟัก เช่น ไข่ไก่ใช้เวลาในการฟักนาน 21 วัน ไข่เป็ด 28 วัน ไข่ห่าน 28 วัน ไข่เป็ดเทศ 35 วัน ไข่นกกระทา 17 วัน ฯลฯ

การฟักไข่

ปัจจัยสำคัญในการฟักไข่

ปัจจัยที่สำคัญในการฟักไข่ ประกอบด้วย

1. อุณหภูมิ (Temperature)

อุณหภูมิเป็นปัจจัยสำคัญในการฟักไข่ อุณหภูมิฟักที่เหมาะสมมีความแตกต่างกันตามชนิดของสัตว์ปีก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิภายในตัวสัตว์นั้น ๆ ขนาดไข่ ความพรุนของเปลือกไข่ และระยะเวลาในการฟักไข่ อุณหภูมิฟักไข่แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะ 18 วันแรกจะใช้อุณหภูมิประมาณ 99.5-100 °ฟ และในระยะ 3 วันหลังใช้อุณหภูมิประมาณ 99-99.5 °ฟ อุณหภูมิในฟองไข่ที่เพิ่งฟักใหม่ ๆ จะผันแปรไปตามอุณหภูมิของสภาพแวดล้อมภายในตู้ฟัก ในขณะที่ตัวอ่อนภายในฟองไข่ฟักเริ่มมีการพัฒนาจะมีความร้อนเกิดขึ้นภายในฟองไข่ ดังนั้นจึงต้องควบคุมอุณหภูมิภายในตู้ฟักไม่ให้สูงเกินไป โดยให้เพิ่มการระบายอากาศและถ้าสามารถนำประโยชน์ของความร้อนจากไข่ฟักมารวมกับการใช้ความร้อนจากตู้ฟักได้ จะช่วยให้ประหยัดกระแสไฟได้ ในตู้ฟักบางชนิดมีชุดทำความเย็น (cooling unit) ไว้ป้องกันอุณหภูมิภายในตู้ฟักที่สูงเกินไป การควบคุมอุณหภูมิให้สม่ำเสมอจะต้องควบคุมการหมุนเวียนของอากาศภายในตู้ฟัก เพราะถ้ามีการหมุนเวียน หรือการระบายอากาศมากเกินไป จะทำให้อุณหภูมิภายในตู้ฟักลดลง และยังมีผลต่อความชื้น และการระเหยของน้ำภายในตู้ฟักอีกด้วย

2. ความชื้น (Humidity)

ในระหว่างการเจริญของตัวอ่อนจำเป็นต้องได้รับความชื้นที่เหมาะสม เพื่อให้กระบวนการต่าง ๆ ดำเนินไปได้ตามปกติ ไข่ฟักจะสูญเสียความชื้นตลอดเวลาในระหว่างการฟัก อัตราการสูญเสียความชื้นประมาณ 11-13% การสูญเสียความชื้นจะมากในระยะแรกและจะลดลงเรื่อย ๆ แล้วจะเพิ่มขึ้นอีกครั้งในช่วงท้ายของการฟัก โดยทั่วไปในช่วง 19 วันแรกของการฟัก ไข่ฟักต้องการความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 60% แต่ในช่วง 3 วันสุดท้ายของการฟัก ไข่ฟักต้องการความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 70-75% เพื่อให้ลูกไก่สามารถเจาะเข้าไปในช่องอากาศได้สะดวกและช่วยให้ขนฟูหลังจากฟักออกแล้ว อัตราการระเหยของน้ำถูกควบคุมโดยปริมาณของพื้นผิวเปลือกไข่ ลมที่พัดผ่านอุณหภูมิและความอึดตัวของน้ำในอากาศในระหว่างการฟัก ดังนั้น ในระหว่างการฟักจำเป็นต้องมีการควบคุมการระเหยน้ำโดยการปรับหรือเติมน้ำในถาดในตู้ฟัก เพื่อควบคุมความชื้นให้เหมาะสมคุณภาพของเปลือกไข่มีผลต่อการสูญเสียน้ำจากฟองไข่ด้วย ไข่เปลือกบางไม่แข็งแรงหรือมีรูพรุนมากเกินไป จะสูญเสียน้ำจากฟองไข่มากกว่าไข่ที่มีเปลือกหนา

การฟักไข่

3. อากาศและการถ่ายเทอากาศในตู้ฟัก (Ventilation)

ปริมาณอากาศและอัตราการไหลเวียนของอากาศในตู้ฟักจะต้องเหมาะสม ปริมาณของอากาศที่แลกเปลี่ยนในตู้ฟักนั้นถูกควบคุมโดยตำแหน่งและขนาดของรูระบายอากาศในตู้ฟัก ซึ่งสามารถปรับขนาดได้ตามความต้องการ ความต้องการอากาศจะมากขึ้นในช่วงท้าย ๆ ของการฟัก โดยในระยะแรกของการฟักการแลกเปลี่ยนก๊าซเกิดขึ้นน้อยแต่การแลกเปลี่ยนจะมากขึ้นเมื่อลูกไก่มีการเจริญมากขึ้น โดยไข่ 100 ฟอง ต้องการออกซิเจนประมาณ 4.5 ลูกบาศก์ฟุต/วัน และปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกมาประมาณ 2.5 ลูกบาศก์ฟุต/วัน นอกจากนี้ยังเกิดความร้อนจากการเมตาบอลิซึมอีกด้วย ดังนั้นการเปิดรูระบายอากาศจึงช่วยในการระบายความร้อนออกด้วย ความเข้มข้นของก๊าซออกซิเจนในอากาศที่บริสุทธิ์มีค่าประมาณ 20% ซึ่งถ้าความเข้มข้นของก๊าซออกซิเจนลดลงเหลือ 17% จะมีผลให้อัตราการฟักออกลดลง ส่วนความเข้มข้นของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เหมาะสม คือ 0.4% ถ้าความเข้มข้นเพิ่มขึ้นถึง 2% จะมีผลทำให้ตัวอ่อนตายได้ และถ้าสูงขึ้นไปจนถึง 5% ตัวอ่อนภายในไข่จะตายหมด ดังนั้นในตู้ฟักไข่จึงควรมีระบบระบายอากาศที่ดีสามารถระบายอากาศได้อย่างเพียงพอ จึงจะทำให้การฟักไข่ได้ผลดี

4. การวางไข่ในตู้ฟัก (Egg positioning)

โดยธรรมชาติแล้วการเจริญของลูกไก่ในฟองไข่นั้น ลูกไก่จะหันหัวขึ้นด้านบนเสมอ เมื่อไข่ฟักมีอายุมากขึ้น ส่วนหัวและปากของลูกไก่จะอยู่ใกล้ช่องอากาศมากขึ้น จึงควรวางไข่ให้เหมาะสมกับลักษณะทางธรรมชาติ คือ วางเอาด้านป้านขึ้น ซึ่งจะให้ผลดี และจากการทดลองวางไข่ฟักโดยเอาด้านแหลมขึ้น จะทำให้การฟักออกลดลงประมาณ 10% อีกทั้งลูกไก่ที่ฟักออกจะมีคุณภาพต่ำลงประมาณ 35-40% ยกเว้นการวางในช่วงท้ายของการฟักควรวางไข่ในแนวนอน เพื่อให้ลูกไก่สามารถดันเปลือกออกได้สะดวกขึ้น สำหรับตู้ฟักที่ไม่มีช่องวางไข่ฟักจะใช้วิธีวางไข่แนวนอนเหมือนการฟักธรรมชาติจะให้ผลการฟักออกไม่แตกต่างกัน แต่ต้องมีการกลับไข่ให้ทั่วถึงทุกฟอง ซึ่งไม่สะดวกถ้าฟักไข่ครั้งละมาก ๆ

5. การกลับไข่ฟัก (Egg turning)

โดยธรรมชาติของการฟักไข่ของแม่ไก่จะมีการกลับไข่โดยเฉลี่ยทุก ๆ 35 นาที และถ้าไม่มีการกลับไข่เลยจะทำให้ไข่นั้นฟักไม่ออก ดังนั้น อย่างน้อยที่สุดควรต้องมีการกลับไข่วันละ 3 ครั้ง แต่สำหรับตู้ฟักที่มีอุปกรณ์สำหรับกลับไข่อัตโนมัติ ควรกลับไข่ทุก ๆ ชั่วโมง การกลับไข่เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการฟักไข่ในระยะแรก ๆ และจะหยุดกลับไข่ใน 3 วันสุดท้าย การกลับไข่บ่อยครั้งเกินไปไม่มีผลทำให้การฟักออกสูงขึ้นแต่อย่างใด แต่จะทำให้สิ้นเปลืองเวลาและแรงงาน มุมของการกลับไข่

การฟักไข่

ที่เหมาะสมคือ มุม 45 องศาจากแนวตั้งกลับไปมา การใช้มุมกลับไข่ในระดับอื่นจะมีผลทำให้ผลการฟักออกลดลง

การคัดเลือกไข่ฟัก

สิ่งที่ควรพิจารณาในการคัดเลือกไข่ฟัก คือ

1. ไข่ฟักควรมีขนาดอยู่ระหว่าง 52-65 กรัม
  2. ไข่ไม่บุบหรือแตกร้าว เพราะไข่ที่บุบมีโอกาสให้เชื้อจุลินทรีย์เข้าทำลายตัวอ่อนในไข่ได้ง่าย หรือความชื้นในไข่จะระเหยออกเร็วกว่าปกติ และไข่ที่มีเปลือกร้าวภายในจะเห็นได้เมื่อส่องดูด้วยเครื่องส่องไข่
  3. ไข่ฟักควรมีรูปทรงปกติ ไม่บิดเบี้ยว
  4. เปลือกไข่ปกติ ไม่ขรุขระหรือบาง เพราะไข่เปลือกบางมีโอกาสแตกง่าย หรือความชื้นภายในฟองไข่ระเหยออกได้ง่ายและลูกไก่มักมีขนติดเปลือก และไข่มีโอกาสแตกในระหว่างการฟักมากกว่าไข่ที่มีเปลือกปกติ
  5. ช่องอากาศไม่หลุดลอย การตรวจสอบต้องใช้วิธีส่องไข่ดูกับแสงไฟ ไข่ที่มีช่องอากาศหลุดลอยมักจะฟักไม่ค่อยออก
  6. ไข่ที่มีก้อนเลือดใหญ่อยู่ภายในจะฟักออกได้น้อย เนื่องจากก้อนเลือดนี้ไปขัดขวางการเจริญเติบโตของลูกไก่
  7. ไข่ที่มีไข่แดงแฉด ถึงแม้ว่าเชื้อจะเจริญได้ในระยะแรกของการฟัก แต่ตัวอ่อนมักจะตายก่อนฟักออก เพราะลูกไก่เติบโตอัดแน่นอยู่ภายในฟองไข่ ทำให้อาหารและอากาศสำหรับการเจริญของตัวอ่อนไม่เพียงพอ
  8. ไข่สกปรกเนื่องจากพื้นรังไข่เปียก หรือสกปรกจะฟักออกไม่ดี เพราะเชื้อจุลินทรีย์มีโอกาสเข้าทำลายตัวอ่อนได้ และยังเป็นตัวนำเชื้อจุลินทรีย์ไปแพร่กระจายไปยังไข่ฟองอื่นในตู้ฟักด้วย
- การคัดเลือกไข่ฟักนี้อาจกระทำที่เล้าไก่แล้วจึงขนส่งเฉพาะไข่ที่ดีเข้าโรงฟักไข่ หรือถ้าเล้าไก่อยู่ไม่ห่างจากโรงฟักไข่มากนักอาจจะนำมาคัดเลือกในห้องที่จัดไว้เฉพาะภายในโรงฟักไข่ก็ได้ แต่ควรระมัดระวังในเรื่องความสะอาดของไข่ เพราะถ้าภายในห้องคัดเลือกมีตู้ฟักอยู่ด้วยอาจทำให้เกิดการแพร่กระจายเชื้อโรค ไข่ที่คัดเลือกแล้วจะผ่านขั้นตอนการรมควันเพื่อฆ่าเชื้อโรค แล้วนำไปเข้าตู้ฟักหรือเก็บรักษาเพื่อรอการฟักต่อไป

การรมควันไข่ฟัก (Fumigation)

การรมควันเพื่อฆ่าเชื้อโรคมักใช้ก๊าซฟอร์มาลดีไฮด์ โดยใช้ต่างทับทิมเข้มข้น 95% ทำปฏิกิริยากับฟอร์มาลินความเข้มข้น 37% ในอัตราส่วน 1:2 โดยใช้ต่างทับทิม 20 กรัม ต่อฟอร์มาลิน 40

การฟักไข่

มีลิลิตรต่อปริมาตรที่รวมควัน 100 ลูกบาศก์ฟุตคิดเป็นความเข้มข้นเท่ากับ 1 เท่า อุณหภูมิที่เหมาะสมในการรวมควันควรมากกว่า 75 °F และความชื้นสัมพัทธ์มากกว่า 75% ในสภาพที่มีอากาศหมุนเวียนตลอดเวลา ระยะเวลาในการรวมควันนาน 20 นาที หลังจากนั้นจึงระบายออก หรือทำให้เป็นกลางด้วยแอมโมเนียมไฮดรอกไซด์ (NH₄OH) เข้มข้น 30% ห้ามรวมควันไข่ฟักเมื่อไข่ฟักมีอายุการฟักได้ 24-96 ชั่วโมง เพราะจะทำให้ตัวอ่อนตายได้ ไข่ฟักที่เพิ่งเก็บมาจากฟาร์มควรรวมควันฆ่าเชื้อที่ระดับความเข้มข้น 3 เท่า อย่างไรก็ตาม การรวมควันด้วยก๊าซฟอร์มาลดีไฮด์เป็นอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงาน หลายประเทศเลิกใช้แล้ว และเปลี่ยนมาใช้ยาฆ่าเชื้อโรคที่มีประสิทธิภาพสูงแทน

การเก็บรักษาไข่ฟัก

ในสภาพอากาศบ้านเรา อุณหภูมิทั่วไปอยู่ระหว่าง 85-100 °F ซึ่งเป็นระดับอุณหภูมิที่ทำให้เชื้อที่ปฏิสนธิแล้วสามารถเจริญเติบโตได้ ระดับอุณหภูมิที่ตัวอ่อนลูกไก่ไม่สามารถเจริญเติบโตคือ ที่อุณหภูมิต่ำกว่า 69 °F หรือถ้ามีการเจริญอาจจะช้ามาก และการเจริญจะไม่ค่อยดี ถ้าเก็บไข่ไว้นาน ๆ ตัวอ่อนจะตายหรืออ่อนแอหรืออาจจะไม่เจริญต่อไป ดังนั้น เพื่อรักษาคุณภาพไข่ไว้โดยไม่มีผลต่อการฟัก ควรเก็บไข่ไว้ในห้องปรับอากาศที่มีอุณหภูมิไม่เกิน 69 °F จะสามารถเก็บไข่ไว้ได้หลายวัน เพื่อรอการเข้าฟัก อุณหภูมิในการเก็บไข่ควรอยู่ระหว่าง 50-69 °F ซึ่งถ้าเก็บไว้นานเกิน 7 วัน ควรเก็บที่อุณหภูมิ 50-55 °F แต่ไม่ควรต่ำกว่า 50 °F เพราะจะทำให้เกิดผลเสียต่อการฟัก แต่ถ้าเก็บไว้ไม่เกิน 7 วัน ควรเก็บที่อุณหภูมิ 60-65 °F ความชื้นสัมพัทธ์ในห้องเก็บไข่ควรมีค่าประมาณ 75-80% ถ้าความชื้นต่ำมากจะทำให้ไข่ฟักสูญเสียความชื้นมาก แต่ถ้าความชื้นสูงเกินไปหรือมากกว่า 90% จะทำให้ไข่เปียก เชื้อราจะเจริญเติบโตได้ง่าย นอกจากนี้เชื้อจุลินทรีย์ยังสามารถที่จะผ่านเข้าไปในฟองไข่ได้ง่ายทำให้เกิดการเน่าเสีย การเก็บไข่ในห้องเย็นควรวางไข่โดยเอาด้านข้างขึ้น และไม่ควรถูกเก็บไข่นานเกิน 7 วัน ถ้าเกิน 7 วัน ควรกลับไข่วันละ 1-2 ครั้ง เพื่อป้องกันไม่ให้ไข่แดงซึ่งมีความเข้มข้นน้อยลอยตัวไปติดเปลือกไข่ การกลับไข่จะช่วยทำให้อัตราการฟักออกดีขึ้น ไข่ฟักที่นำมาเก็บควรแยกเก็บเป็นเล้าหรือเป็นฟาร์ม ไม่ควรวางไข่ติดกันหลาย ๆ แถว หรือเรียงซ้อนจนสูงเกินไป เพราะทำให้การหมุนเวียนของอากาศผ่านไข่ไม่ดี ไข่ฟักที่อยู่ในระหว่างการเก็บรักษาควรรวมควันฆ่าเชื้อสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

การนำไข่ฟักออกจากห้องเย็น

ไข่ฟักที่เก็บอยู่ในอุณหภูมิต่ำเมื่อนำออกสู่ภายนอกซึ่งมีอุณหภูมิสูงกว่าจะทำให้ไข่ฟักมีหยดน้ำเกาะ เนื่องมาจากไอน้ำและอากาศภายนอกอุ่นกว่าเมื่อกระทบกับความเย็นของเปลือกไข่จะรวมตัวกันเป็นหยดน้ำเกาะอยู่ที่เปลือกไข่ ทำให้เชื้อโรคสามารถเข้าไปทำลายตัวอ่อนในฟองไข่ได้ ดังนั้นจึงควรมีการอุ่นไข่ (Pre-heating) เพื่อให้อุณหภูมิไข่ฟักค่อย ๆ สูงขึ้น อุณหภูมิที่ทำการอุ่นไข่

การฟักไข่

ควรอยู่ระหว่าง 80-90 °ฟ นาน 4-6 ชั่วโมง การอุ่นไข่จะช่วยให้อุณหภูมิในฟองไข่ค่อย ๆ สูงขึ้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิอย่างกะทันหันจะทำให้เชื้อตาย ซึ่งเรียกว่า Temperature shock การอุ่นไข่อาจทำได้โดยการนำไข่มาผึ่งไว้ในอุณหภูมิห้องจนกว่าหยดน้ำบนฟองไข่หรือบางคนเรียกว่าเหงื่อไข่จะแห้ง ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 4-6 ชั่วโมง แล้วจึงนำเข้าตู้ฟัก

การนำไข่เข้าตู้ฟัก

ไข่ที่ผ่านการอุ่นมาแล้วเมื่อถึงกำหนดที่จะต้องนำเข้าตู้ฟัก ต้องตรวจสอบให้ไข่เข้าตู้ฟักตรงตามบันทึก ถ้าเป็นตู้ฟักขนาดเล็กให้จัดไข่ใส่ถาดและนำไปใส่ตู้ให้เหมาะสมตามความจุของตู้ ส่วนตู้ฟักขนาดใหญ่ให้ตัดไฟตู้ฟักและเปิดแสงสว่างภายในตู้ เพื่อป้องกันการสูญเสียความร้อนและความชื้น ถ้าเป็นตู้ฟักที่ต้องเข็นรถเข้าไปจอดข้างในต้องตรวจสอบสภาพรถให้เรียบร้อย อัดจาระบีล้อ และสภาพทั่ว ๆ ไป หลังจากนั้นนำถาดหรือรถไข่เข้าตู้ฟักเรียบร้อยแล้วให้ต่อสายไฟ สายลมตามแบบที่กำหนดไว้ เมื่อจัดเข้าที่เรียบร้อยแล้วทดลองการกลับไข่ 1-2 ครั้ง จนแน่ใจว่าปกติดีจากนั้นปิดประตูตู้ เปิดเครื่องฟัก คอยตรวจเช็คอุณหภูมิ ความชื้น และพัดลม ว่าทำงานได้ปกติและเป็นไปตามกำหนด

เวลาในการนำไข่เข้าฟักขึ้นอยู่กับเวลาที่ต้องการจะนำลูกไก่ออกจากตู้ฟัก จึงควรเอาไข่เข้าฟักอย่างน้อย 5-6 ชั่วโมง ก่อนกำหนดเวลาเอาลูกไก่ออกจากตู้ เช่น ถ้าต้องตรวจเอาลูกไก่ออกจากตู้ฟักเวลา 18.00 น. ก็ควรเอาไข่เข้าฟักเวลา 13.00 น. ฯลฯ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับอายุไข่ฟัก โดยไข่ที่เก็บไว้นานควรนำเข้าฟักก่อนไข่ที่มาจากเล้าใหม่ ๆ หรือฟาร์มเดียวกันควรเข้าพร้อมกันหรืออยู่ในรถคันเดียวกัน และฤดูหนาวไข่จะฟักออกช้ากว่าฤดูร้อน

เมื่อนำไข่ฟักเข้าตู้ฟักเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการรมควันฆ่าเชื้อโรคโดยใช้ก๊าซฟอร์มาลดีไฮด์ เข้มข้น 1 เท่า เป็นเวลา 20 นาที

การส่องไข่ฟัก

การตรวจสอบหาไข่มีเชื้อ ไข่เชื้อตายหรือสิ่งผิดปกติในฟองไข่จะใช้วิธีส่องไข่ที่ทำด้วยอุปกรณ์ง่าย ๆ เป็นเพียงแสงไฟจากหลอดไฟที่อยู่ในกล่อง หรือกระบอกที่สามารถบังคับให้มีแสงสว่างออกมาเพียงด้านเดียว เมื่อนำไข่ไปทาบริเวณที่แสงออกจะได้ไม่มีแสงสว่างมารบกวน และควรจะทำในที่มืด สำหรับแสงสว่างที่ใช้จะมากหรือน้อยไม่มีปัญหา แต่ไม่ควรให้ร้อนเกินไปเพราะจะเกิดผลเสียต่อตัวอ่อนลูกไก่ได้

ไข่ฟักที่มีเปลือกไข่สีขาวนั้นสามารถส่องเห็นได้ง่ายกว่าไข่ที่มีเปลือกสีน้ำตาล การส่องไข่เพื่อแยกไข่มีเชื้อและไม่มีเชื้อสามารถทำได้หลังจากนำไข่เข้าฟักไปแล้วเป็นเวลา 15-18 ชั่วโมง แต่ในทางปฏิบัติการส่องไข่จะทำในวันที่ 3 ของการฟักไข่สำหรับไข่เปลือกสีขาว และสำหรับไข่เปลือกสีน้ำตาลนั้นควรส่องไข่ในวันที่ 5 ของการฟัก เนื่องจากไข่เปลือกสีน้ำตาลเมื่อส่องดูจะมีลักษณะทึบ จึง

การฟักไข่

มองเห็นรายละเอียดต่าง ๆ ได้ยาก จำนวนครั้งที่จะส่องไข่นั้นมีหลายแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแรงงาน โดยอาจจะส่องวันที่ 3, 7 หรือ 18 แต่ในโรงฟักไข่ขนาดใหญ่ที่ทันสมัยในปัจจุบันนี้ จะส่องไข่วันที่ ย้ายไข่เพียงครั้งเดียวคือวันที่ 18-19 ของการฟัก การส่องไข่ไม่ว่าจะเป็นช่วงใดก็ตามจะมีผลกระทบ กระเทือนต่อไข่ฟักไม่มากนักน้อย ซึ่งจะส่งผลถึงการฟักออกเป็นตัวของลูกไก่ได้ จึงควรทำด้วยความ ระมัดระวังและใช้เวลาให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

การเตรียมตู้เกิดและย้ายไข่

ตู้เกิดจะต้องผ่านการล้างและทำความสะอาดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อรวมทั้งรถตู้เกิดและภาตตู้เกิด โดยเฉพาะภาตตู้เกิดจะต้องล้างให้สะอาด นำรถตู้เกิดที่ล้างสะอาดและพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อแล้วเข้าจอดใน ตู้เกิดให้ตรงตำแหน่ง ตรวจสอบระบบไฟฟ้า น้ำ สเปรย์ เทอร์โมมิเตอร์ เทอร์โมสแตต พัดลมดูด อากาศเข้าตู้ น้ำมันหล่อลื่นลิ้นปิดเปิดทางอากาศเข้า ตรวจสอบน้ำในกล่องเทอร์โมมิเตอร์ตุ้มเปียก

ตารางที่ 5.1 ลักษณะภายในไข่ที่ส่องด้วยที่ส่องไข่

อายุฟัก	ไข่ไม่มีเชื้อ	ไข่เชื้อตาย	ไข่เชื้อเป็น
3-7 วัน	<ul style="list-style-type: none"> - ใสเห็นภาพไข่แดงวาง ๆ - หากเป็นไข่เก็บไว้นาน ๆ อาจเห็นไข่แดงค่อนข้างนอนกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ชุ่น นอนกัน เส้นเลือดไม่ประสานกันเป็นร่างแห - อาจเป็นวงแหวน หรือจุดดำ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีเส้นเลือดแดงสีสดประสานกันเป็นร่างแห - เชื้อเคลื่อนไหวได้ขณะส่อง
14 วัน	<ul style="list-style-type: none"> - จะเห็นภาพในไข่มีช่องอากาศโต - เงาไข่แดงอยู่ด้านข้างและสีซีดมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - ขนาดตัวอ่อนลูกไก่เจริญน้อย ไม่สดใสแจ่มชัด - ถ้าเชื้อตายใหม่ ๆ อาจเห็นเส้นเลือดเป็นร่างแหบ้างแต่เชื้อไม่เคลื่อนไหว 	<ul style="list-style-type: none"> - ลูกไก่โตขึ้นดูค่อนข้างมืดทึบ - ช่องอากาศใหญ่ขึ้น - ลูกไก่เคลื่อนไหวได้และเห็นหัวใจเด่น

การฟักไข่

18 วัน		<ul style="list-style-type: none"> - เช่นเดียวกับที่ 14 วัน แต่เห็นตัวลูกไก่โตกว่า - สีเลือดซีด หรือจางมาก - เห็นเงาทึบบางส่วน 	<ul style="list-style-type: none"> - เนื้อที่ครึ่งฟองไข่หรือมากกว่านั้น ทึบแสง - เห็นเส้นเลือดตอนล่างชัด - อาจเห็นลูกไก่กำลังเคลื่อนไหว
--------	--	---	--

ที่มา : อารุธ (2538) หน้า 115

ทดสอบหัตสเปร์ย รวมทั้งระบบเตือนภัย จากนั้นรอมควันตู้เกิดทั้งตู้ และเดินเครื่องตู้เกิดก่อนย้ายไข่เข้ามา 2-3 ชั่วโมง สำหรับตู้ฟักที่มีตู้ฟักและตู้เกิดเดียวกัน ให้ย้ายไข่จากถาดไข่ฟักลงถาดเกิดแล้วปิดตะแกรงด้านบนไม่ให้ลูกไก่กระโดดออก ตู้ฟักประเภทนี้ไม่สามารถรอมควันตู้เกิดได้ จึงอาจมีการติดเชื่อกับตัวอ่อนลูกไก่ได้

การย้ายไข่เข้าตู้เกิดในการฟักไข่ไก่จะกระทำประมาณวันที่ 18-19 ของการฟัก หรือเวลาที่เหมาะสมคือ ไก่มีการเจาะเปลือก (Pipping) ประมาณ 1% ของถาด ถาดไข่ฟักและถาดเกิดจะออกแบบมาให้มีขนาดพอดีกัน การปฏิบัติอาจแตกต่างกันไปตามประเภทของตู้ฟัก ตู้ฟักบางชนิดใช้เหล็กแผ่นดิ่งไข่ของรถตู้ฟักออกมาทั้งถาดตู้ฟัก แล้วดึงถาดตู้เกิดมาครอบ พลิกถาดตู้เกิดหงายขึ้นเพื่อย้ายไข่ไปยังถาดเกิด เลื่อนถาดไปยังไฟส่องบนโต๊ะส่องไข่ ไข่ที่ต้องหยิบออกคือ ไข่ที่แสงไฟส่องทะลุ ซึ่งเป็นไข่ไม่มีเชื้อหรือไข่ลม เมื่อมีไข่เนาให้ทิ้งลงในถังน้ำยาฆ่าเชื้อ ไข่เนาที่ระเบิดใส่ถาดตู้เกิดหรือไข่ลมแตกใส่ถาดต้องใช้ฟองน้ำเช็ดให้สะอาดและเช็ดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคอีกครั้ง เพื่อหลีกเลี่ยงการมีอาหารให้เชื้อโรคเจริญเติบโตหรือเชื้อโรคจากไข่เนาแพร่เข้าตู้เกิดและเข้าสู่ลูกไก่ที่เริ่มฟักออกได้ การย้ายไข่จะต้องทำอย่างรวดเร็วเพื่อไม่ให้อุณหภูมิของไข่ลดลงมากเกินไป

ขั้นตอนการปฏิบัติต่อลูกไก่ที่ฟักออก

เมื่อการฟักไข่ดำเนินมาถึงขั้นสุดท้ายที่ลูกไก่ฟักออกเป็นตัว ถ้าเป็นไก่เมื่อถึงวันที่ 21 ของการฟัก ลูกไก่ส่วนใหญ่จะออกจากเปลือกไข่ ขนลูกไก่อังเปียกอยู่ นอกจากนั้นยังมีไข่ที่ฟักไม่ออกอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งต้องคัดออกไป ขั้นตอนการปฏิบัติต่อลูกไก่ที่ฟักออกมีดังนี้

1. เตรียมอุปกรณ์ใส่ลูกไก่ก่อนที่จะถึงช่วงเวลาออกลูกไก่ตามกำหนด จะต้องเตรียมกล่องเตรียมถาดไข่สำหรับใส่ไข่ตายโคม โต๊ะคัดลูกไก่หรือถาดที่ใส่ลูกไก่คัดทิ้ง

2. การรอให้ขนลูกไก่แห้ง เมื่อถึงเวลาที่จะเอาลูกไก่ออกจากตู้ ต้องเปิดตู้เกิดตรวจเช็คทุกตู้ว่าตู้เกิดใดลูกไก่แห้งดีแล้วก็ให้ออกลูกไก่อ่อนก่อน แต่ไม่ควรปล่อยให้ลูกไก่ขนแห้งจนเกินไป เพราะ

การฟักไข่

จะทำให้ลูกไก่สูญเสียน้ำในตัวมาก เนื่องจากการระเหยน้ำทำให้การเลี้ยงรอดต่ำ ถาดใดที่ลูกไก่แห้งดีแล้วควรนำออกมาที่ละถาด พร้อมทั้งแยกไข่ตายโคมออกมาและจดบันทึกไว้

3. การคัดลูกไก่ แยกลูกไก่ที่มีขนาดต่างกันไว้คนละพวก และคัดลูกไก่ที่มีคุณภาพต่ำออกไป เช่น ลูกไก่พิการต่าง ๆ ท้องบวม สะดือเปื่อย ไข่แดงไม่เข้าช่องท้อง ปากเปี้ยว ตาบอด ขนที่หัวไม่มี นิ้วบิดงอ ลูกไก่ตัวเล็กเกินไป หรือแห้งเกินไป สีไม่ตรงตามพันธุ์ และลูกไก่ไม่แข็งแรง ฯลฯ ถ้าสามารถแยกเพศได้ด้วยสีขนจะแยกเพศไปพร้อมกันเลย เปอร์เซ็นต์ลูกไก่ที่คัดทิ้งไม่ควรมากกว่า 1 % ถ้ามากกว่านี้ แสดงว่าตู้ฟักอาจทำงานไม่ได้ประสิทธิภาพสูงสุด หรือฝูงไก่พันธุ์มีสุขภาพไม่ดีพอ การคัดลูกไก่อ้างคงยึดหลักความแข็งแรงสม่ำเสมอเป็นเกณฑ์ ผลการคัดลูกไก่โดยทั่วไปจากฝูงไก่พันธุ์ที่มาตรฐานสูงอยู่ระหว่าง 80 – 90% เป็นส่วนใหญ่

4. การบรรจุลูกไก่อกลงกล่อง กล่องใส่ลูกไก่ส่วนมากทำด้วยกระดาษแข็ง เจาะรูระบายอากาศ ใช้ขนส่งลูกไก่ไปยังฟาร์มและใช้เพียงครั้งเดียว หรืออาจใช้กล่องพลาสติก ซึ่งนิยมใช้ในฟาร์มของตัวเองในกรณีที่อยู่ใกล้โรงฟักไข่ หลังจากใช้แล้วจะนำมาฆ่าเชื้อโรคและสามารถนำมาใช้ได้อีก ขนาดของกล่องใส่ลูกไก่อ่มีขนาดและรูปแบบมาตรฐาน ที่นิยมใช้กันมีขนาดกว้าง 20 นิ้ว ยาว 26 นิ้ว และสูง 6 นิ้ว บรรจุลูกไก่ได้ 100 ตัว หรือลูกเป็ดเนื้อ 80 ตัว แบ่งช่องเป็น 4 ช่องเท่า ๆ กัน มีฝาปิด

ลูกไก่เมื่อทำการคัดลงกล่องใส่ลูกไก่แล้วต้องตั้งหลักเกณฑ์ก่อนว่าจะใส่กล่องละเท่าใด เช่น 102 ตัว หรือ 82 ตัว ฯลฯ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบขาย หรือระบบงานที่วางไว้จากนั้นให้ถือหลักเกณฑ์ดังนี้

4.1. จับลูกไก่ครั้งละไม่เกิน 6 ตัว โดยให้ร่องนิ้วคืบตรงคอ และใช้อุ้งมือประคองตัวลูกไก่ไว้เพียงเบา ๆ แล้วยกขึ้นดูว่ามีลักษณะผิดปกติอะไรบ้าง ถ้าลูกไก่อ่ปกติจึงใส่ลงกล่องได้เลย

4.2. ไก่ที่ยืนไม่ได้ เช่น ขาเก อ่อนแอจนต้องนอนราบ และขนเกียนมาก เป็นไก่ที่ต้องจับคัดทิ้งไปก่อน

4.3. ในการคัดขนาดไก่เล็ก หรือใหญ่นั้น อาจใช้การทดสอบน้ำหนักลูกไก่ทั้งกล่อง และแยกขนาดตามน้ำหนักลงกล่อง

5. การคัดเพศ ในกรณีที่ต้องการเลี้ยงไก่แบบแยกเพศ เช่น การผลิตลูกไก่สายพ่อแม่พันธุ์ (parent stock) หรือการผลิตไข่ จำเป็นต้องคัดเพศเพื่อเลี้ยงแยกกัน ส่วนการเลี้ยงไก่กระทาง เป็ดเนื้อ มีการเลี้ยงละเพศ จึงไม่ต้องผ่านขั้นตอนการคัดเพศนี้ การคัดเพศในสัตว์ปีกมีหลายวิธีคือ

5.1. การปลิ้นทวาร (vent sexing) เริ่มโดยชาวญี่ปุ่น โดยอาศัยความแตกต่างของตุ่มผสมพันธุ์หรือวัยวะเพศ (rudimentary copulatory organ) ในสัตว์ปีกเพศผู้ ไก่ตัวผู้จะมีวัยวะเพศที่มีขนาดเล็กโผล่ออกมาให้เห็น ส่วนตัวเมียจะมีขนาดเล็กกว่าเรียกคลิสตอริส (clitoris) ซึ่งมักจะเห็นไม่ชัดทุกวัน หรือบางครั้งอาจไม่พบ หรืออาจเล็กมาก หรือมีรูปร่างแตกต่างกันออกไป ตำแหน่งของตุ่มผสมพันธุ์อยู่บนส่วนผิวหนังด้านล่างของช่องทวารร่วม (cloaca) จำเป็นต้องเปิดทวารออกก่อนจึง

การฟักไข่

มองเห็นอวัยวะส่วนนี้ แต่ในเปิดและห่านจะมีลักษณะเป็นเกลียวยื่นออกมา ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องเปิดทวารออก เพียงแต่อาศัยการบีบที่ก้นถ้ารู้สึกว่าเป็นจุดแข็ง ๆ แสดงว่าเป็นตัวผู้ วิธีนี้ต้องอาศัยการฝึกฝน และความชำนาญ ระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลิ้นก้นคือ 12 – 36 ชั่วโมง ความแม่นยำเมื่อเริ่มฝึกประมาณ 70% เมื่อมีความชำนาญประมาณ 90% ความเร็วในการคัดเพศประมาณ 200 ตัวต่อชั่วโมง

5.2. การคัดเพศลูกไก่โดยใช้กล้อง (optical sexing instruments) วิธีนี้ต้องใช้อุปกรณ์ คือ กล้องส่องซึ่งมีราคาแพงประกอบด้วยหลอดแก้วที่มีขนาดเล็กสอดเข้าทางลำไส้ และอาศัยการสะท้อนของแสงสว่างไปยังปลายแท่งแก้ว ส่วนปลายอีกด้านหนึ่งของกล้องมีเลนส์สำหรับส่อง วิธีนี้สามารถคัดเพศได้รวดเร็วประมาณ 1,000 ตัวต่อชั่วโมงและมีความถูกต้องมากกว่า 95% แต่ถ้ามีความชำนาญมากอาจถึง 100 % วิธีการนี้อาศัยความแตกต่างของอวัยวะสืบพันธุ์ ดังนั้นจึงต้องรู้ตำแหน่งของอวัยวะและรังไข่ เมื่อสอดแท่งแก้วเข้าไปในทวารและลำไส้ของลูกไก่แรกเกิดแล้วให้กดหลังลูกไก่ให้กระตุกสันหลังลูกไก่อ้อยู่ชิดปลายแท่งแก้ว โดยประมาณให้ปลายแท่งแก้วอยู่พอดีต่อมหมวกไต ขยับลูกไก่อต่อไปจนเห็นอวัยวะ หรือรังไข่ ซึ่งจะสามารถสังเกตเห็นเงาของก้อนอวัยวะผ่านทางผนังลำไส้ทางด้านบน ขนาดเมล็ดข้าวสารมีสีขาวค่อนข้างเหลือง 2 อัน ถ้าเป็นตัวเมียจะมองไม่เห็นเงาเม็ดอวัยวะ การใช้กล้องคัดเพศนี้ต้องมีความชำนาญสูง และต้องระมัดระวังอันตรายที่อาจเกิดแก่ลูกไก่ได้ ซึ่งอาจทำให้ลำไส้บอบช้ำหรือลำไส้ทะลุได้

5.3. การคัดเพศโดยอาศัยลักษณะทางพันธุกรรมที่ขึ้นอยู่กับโครโมโซมเพศ (sex-linked) ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น

5.3.1. การถ่ายทอดลักษณะสีขนในไก่พันธุ์บาร์พลีมัทร็อค ลักษณะสีขนบาร์คือ ขนลายขาวสลับดำถูกควบคุมโดยยีน B เป็นลักษณะเด่นต่อขนไม่บาร์ คือขนสีดำ หรือสีแดง ซึ่งถูกควบคุมโดยยีน b เมื่อทำการผสมระหว่างตัวเมียขนบาร์ ($X^B Y$) กับตัวผู้ขนไม่บาร์ ($X^b X^b$) จะได้ลูกตัวผู้ที่มีลักษณะขนบาร์ ($X^B X^b$) และมีจุดสีขาวบนหัว ส่วนตัวเมียจะมีลักษณะขนไม่บาร์ ($X^b Y$) ทำให้สามารถคัดเพศเมื่อแรกเกิดได้ ตัวอย่างเช่น การผสมระหว่างพ่อโรดไอซ์แลนด์เรด และแม่บาร์พลีมัทร็อคจะทำให้ลูกที่เกิดคัดเพศได้เมื่อแรกเกิด

5.3.2. การถ่ายทอดลักษณะการงอกของขน ลักษณะของขนงอกช้าถูกควบคุมด้วยยีน K เป็นลักษณะเด่นต่อลักษณะขนงอกเร็ว ซึ่งถูกควบคุมด้วยยีน k เมื่อผสมไก่ตัวผู้ที่มีขนงอกเร็ว ($X^K X^k$) กับไก่ตัวเมียที่มีขนงอกช้า ($X^k Y$) ลูกตัวผู้ที่เกิดมาทั้งหมดจะได้ยีน K จากแม่จึงมีขนงอกช้า ($X^K X^k$) จึงสามารถจะแยกออกมาจากตัวเมียที่มีขนงอกเร็ว ($X^k Y$) ได้ภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมงหลังจากฟักออกมา โดยสังเกตลักษณะของขนคือ ขนปีกบิน (primary) ของลูกไก่ตัวเมียจะยาวกว่าขนคลุมขนปีกบิน (primary covert) ส่วนตัวผู้ขนปีกบิน (primary) จะสั้นกว่าหรือเท่ากับขนคลุมขนปีกบิน (covert)

การฟักไข่

6. การทำวัคซีน (vaccination) วัคซีนที่นิยมทำให้ลูกไก่อายุ 1 วัน คือ วัคซีนป้องกัน โรคมาเร็กซ์ (Marek) เพื่อให้ลูกไก่สร้างภูมิคุ้มกันโรคตั้งแต่วันแรก โดยเฉพาะในไก่พันธุ์และไก่ไข่ การทำวัคซีนป้องกันโรคนี้อาจเป็นบริการอย่างหนึ่งของโรงฟัก นอกจากนี้บางโรงฟักจะทำวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิลและหลอดลมอักเสบ โดยการสเปรย์ให้ลูกไก่หายใจเข้าไป ซึ่งโรงฟักจะทำตามที่ถูกคำสั่ง

การเจริญของตัวอ่อนลูกไก่

การเจริญของตัวอ่อนลูกไก่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการปฏิสนธิ โดยเริ่มตั้งแต่ในขณะที่ไข่แดงกำลังผ่านเข้าสู่ท่อหน้าไข่โดยอสุจิจะเจาะผ่านเยื่อหุ้มไข่แดง (vitelline membrane) ในบริเวณที่ใกล้กับส่วนของเซลล์สืบพันธุ์ที่เรียกว่าบลาสโตดิสก์ (blastodisc) โดยจะเข้าไปและทิ้งเฉพาะส่วนหางไว้ ทำให้เกิดการรวมเอานิวเคลียสที่มีจำนวนโครโมโซมเพียงครึ่งหนึ่ง (haploid) ของอสุจิและอีกครึ่งหนึ่งของไข่ หลังจากนั้นไซโทพลาซึมของเซลล์ไข่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อป้องกันสเปิร์มตัวต่อไปเข้าผสม ทำให้ได้เอ็มบริโอที่มีจำนวนโครโมโซมเป็นคู่ (diploid) คือ 39 คู่ การปฏิสนธิจะเกิดขึ้นในส่วนของท่อหน้าไข่ส่วนปากแตร (infundibulum) เท่านั้น จะไม่สามารถเกิดขึ้นถ้าไข่แดงผ่านเข้าสู่ส่วนที่สร้างไข่ขาว เมื่อไข่ได้รับการปฏิสนธิแล้วก็จะมีการการเจริญของตัวอ่อนซึ่งแบ่งออกได้ 2 ระยะคือ

1. การเจริญของตัวอ่อนภายในตัวแม่ไก่

ในระยะเริ่มต้นของการเจริญเติบโตและการพัฒนาของตัวอ่อนเกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการสร้างไข่ขาวในขณะที่ไข่แดงผ่านไปตามท่อหน้าไข่ส่วนต่าง ๆ ซึ่งมีการสร้างไข่ขาว เยื่อหุ้มไข่ และเปลือกไข่โดยใช้เวลานานถึง 24 ชั่วโมง ในกรณีที่ไข่ฟองนั้นพร้อมจะวางก่อนเวลา 16.00 น. จะไม่มีปัญหาในการเก็บรักษาแต่ถ้าการวางไข่เกิดขึ้นช้ากว่านี้ไข่ฟองนั้นจะถูกวางในวันรุ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้อายุของเอ็มบริโอมากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการเก็บรักษา และการฟักในเวลาต่อมา โดยทั่วไปขณะวางไข่การเจริญของเอ็มบริโอจะผ่านระยะต้น ๆ ของ gastrula ไปแล้ว ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ไข่อยู่ในส่วนของท่อหน้าไข่ ถ้าตัวอ่อนนั้นค้างอยู่ในมดลูก (uterus) เป็นเวลานานจนมีการเจริญถึงระยะหนึ่งแล้วจะเกิดผลเสียได้ หากนำมาเก็บในห้องเย็น

2. การเจริญของตัวอ่อนหลังจากวางไข่

การเจริญเติบโตและการพัฒนาของเอ็มบริโอในระยะแรกขึ้นอยู่กับอุณหภูมิ การเจริญและการพัฒนาของตัวอ่อนจะยังคงดำเนินต่อไปตราบใดที่อุณหภูมิยังคงสูงกว่า 70 °F ดังนั้น การเก็บไข่ไว้ในสถานที่ที่มีอุณหภูมิที่ต่ำกว่านี้จะทำให้ตัวอ่อนหยุดเจริญเติบโตและพัฒนาจนกว่าจะได้รับความอบอุ่นอีก ตัวอ่อนที่ฟักอยู่สามารถมีชีวิตรอดในช่วงหนึ่งสัปดาห์แรก แต่ถ้าไข่ถูกทิ้งอยู่ในมดลูกนาน

การฟักไข่

เกินไปการเจริญของตัวอ่อนจะมาถึงในระยะเวลาที่ไม่สามารถเก็บรักษาได้ ถึงแม้จะใช้อุณหภูมิในการเก็บรักษาที่เหมาะสมก็ตาม

การแบ่งตัวของไซโกตหรือการคลีเวจ (cleavage)

เมื่อไข่มีการปฏิสนธิแล้ว จะมีการแบ่งตัวของไซโกต (cleavage) เกิดขึ้นในระหว่าง 24 ชั่วโมง ขณะไข่แดงผ่านท่อนำไข่ส่วนต่าง ๆ เพื่อทำการสร้างชั้นของไข่ขาว เยื่อหุ้มไข่ และเปลือกไข่ การแบ่งตัวเป็นแบบเมโรบลาสติก (meroblastic) คือ เซลล์จะมีการแบ่งตัวเฉพาะบริเวณด้านบนของไข่ตรงบริเวณจุดเจริญ (germinal disc) บริเวณดังกล่าว นิวเคลียสจะเริ่มแบ่งตัวออกเป็น 2 เซลล์ เป็น 4 เป็น 8 และแบ่งต่อไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งได้เซลล์เล็ก ๆ หลายพันเซลล์บนชั้นของไข่แดง เซลล์จำนวนมากที่ได้จะมีการเรียงตัวกันเตรียมที่จะเจริญต่อไป การเปลี่ยนแปลงในชั้นนี้เรียกว่า กระบวนการบลาสทูลเลชัน (blastulation) เอ็มบริโอในชั้นนี้เรียกว่าบลาสทูลาร์ (blastular) บลาสทูลาร์มีลักษณะเป็นแผ่นซึ่งมีกลุ่มเซลล์บลาสโตเดิร์ม (blastoderm) เรียงตัวซ้อนกันมากกว่า 1 ชั้น มีช่องว่างอยู่ใต้แผ่นบลาสโตเดิร์มเรียกว่าช่องว่างซับเจอร์มินัล (subgerminal cavity) ซึ่งเกิดขึ้นจากไข่แดงที่อยู่ใต้กลุ่มเซลล์ที่กำลังแบ่งตัวถูกใช้หมดไป บลาสทูลาของไข่ชนิดนี้เรียก บลาสโตดิस्कซึ่งเห็นกลุ่มเซลล์แยกเป็น 2 บริเวณ ตอนกลางมีลักษณะใสเรียกว่าบริเวณเพลลูซิดา (pellucida) ส่วนรอบนอกค่อนข้างทึบแสงเรียกว่าโอปาคา (opaca)

การเกิดเนื้อเยื่อชั้นต่าง ๆ ของตัวอ่อน (gastrulation)

การเปลี่ยนแปลงของตัวอ่อนเพื่อทำให้เกิดเนื้อเยื่อชั้นต่าง ๆ นี้ เรียกว่า กระบวนการแกสทูลเลชัน (gastrulation) กลุ่มเซลล์ของตัวอ่อนชั้นบลาสทูลาที่เรียงซ้อนกันนั้นมีการแยกตัวเป็น 2 ชั้น ชั้นนอกเรียกอีพิบลาสต์ (epiblast) เนื้อเยื่อชั้นในเรียกว่า ไฮโปบลาสต์ (hypoblast) ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงต่อไปกลายเป็นเยื่อเอนโตเดิร์ม (entoderm) สำหรับอีพิบลาสต์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นเอกโตเดิร์ม (ectoderm) และมีโซเดิร์ม (mesoderm) โดยที่กลุ่มเซลล์อีพิบลาสต์จากด้านซ้ายและขวาจะเคลื่อนที่เข้าสู่แนวกลางเรียกว่า ปริมีตีฟ สตรีก (primitive streak) กลุ่มเซลล์อีพิบลาสต์ที่ต่อไปจะกลายเป็นมีโซเดิร์มจะมีการม้วนตัวเข้าไปตรงปริมีตีฟสตรีก และเคลื่อนที่แทรกอยู่เหนือกลุ่มเซลล์ไฮโปบลาสต์ หรือเอนโตเดิร์ม สำหรับอีพิบลาสต์ที่อยู่ภายนอกจะกลายเป็นเนื้อเยื่อเอกโตเดิร์ม

ไข่ที่สดสามารถมองเห็นตัวอ่อนเป็นจุดแบนสีขาวมีขนาดเล็กบนผิวหน้าไข่แดง มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 - 4 มิลลิเมตร หลังจากฟักได้ 2 - 3 ชั่วโมง จุดนี้จะมีขนาดใหญ่ขึ้นเล็กน้อย และจากการตรวจสอบปรากฏว่ามีจุดใสอยู่ตรงกลางวงแหวนสีขาว ในไข่ที่ไม่ได้รับการ

การฟักไข่

ปฏิสนธิมีจุดสีขาวอยู่บริเวณส่วนบนของไข่แดงเหมือนกัน ซึ่งเป็นส่วนประกอบของ follicular cells จากรังไข่จากการตรวจสอบปรากฏว่าไม่มีจุดใสอยู่ตรงกลาง

จุดใสนี้เกิดจากการที่กลุ่มเซลล์ที่กำลังแบ่งตัวไม่ได้ติดอยู่กับไข่แดงแต่อยู่ที่พื้นผิวเกิดการแยกจากกันโดยช่องว่างขนาดเล็กที่มีของเหลวอยู่ การเจริญของตัวอ่อนในระยะแรกเกิดขึ้นโดยการเคลื่อนย้ายเซลล์เข้าไปในช่องว่างนี้โดยเคลื่อนย้ายจากบริเวณขอบเซลล์เข้าสู่กลางเซลล์ในบริเวณที่เรียกว่าเพลลูซิตา ทำให้เกิดร่องตามยาวในตอนกลางเซลล์ ที่เรียกว่าพรีมีตีฟ สตรีก สามารถเห็นได้โดยใช้แว่นขยายส่องหลังจากฟักไข่ไปแล้ว 18 ชั่วโมง การเจริญของพรีมีตีฟ สตรีก เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และซับซ้อน กระบวนการต่าง ๆ หลายกระบวนการเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

ตัวอ่อนในตอนนี้มีเนื้อเยื่อ 3 ชั้น คือ เยื่อชั้น ectoderm จะเจริญต่อไปเป็นระบบประสาท และอวัยวะรับความรู้สึก ผิวหนัง โครงสร้างส่วนของผิวหนัง เช่น เล็บ ปาก ขน เยื่อชั้น endoderm จะเจริญต่อไปเป็น ตับ ตับอ่อน ปอด และเยื่อชั้น mesoderm จะเจริญต่อไปเป็น หลอดเลือด เลือด กระดูก กล้ามเนื้อ ไต และอวัยวะสืบพันธุ์

การสร้างเยื่อหุ้มตัวอ่อน

นอกจากถุงไข่แดง (yolk sac) ที่ทำหน้าที่ในการหลังเอนไซม์ซึ่งเปลี่ยนส่วนประกอบไข่แดงให้อยู่ในรูปที่ละลายได้เพื่อที่จะใช้เป็นแหล่งอาหารของเอ็มบริโอแล้วยังมีเนื้อเยื่อที่จำเป็นในการเจริญเติบโตของตัวอ่อน 3 ชนิด คือ

1. Amnion (ถุงน้ำคร่ำ) ทำหน้าที่รักษาน้ำและป้องกันการกระทบกระเทือนของตัวอ่อน
2. Chorion ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนก๊าซ
3. Allantois ทำหน้าที่เก็บของเสีย

หน้าที่ของเนื้อเยื่อต่าง ๆ

1. รักษาน้ำ

ก่อนที่จะมีการสร้างถุงน้ำคร่ำ ตัวอ่อนสามารถที่จะเปลี่ยนน้ำตาลโมเลกุลที่ไม่ซับซ้อนไปเป็นกรดแลคติกเพื่อใช้เป็นแหล่งพลังงาน ซึ่งเป็นปฏิกิริยาทางชีวเคมีอย่างง่าย ๆ แต่เมื่อตัวอ่อนมีการเจริญมากขึ้นทำให้ต้องใช้โมเลกุลของสารอาหารที่ซับซ้อน ซึ่งผลสุดท้ายจะได้ของเสีย คือ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และน้ำ น้ำจะสะสมอยู่ในถุงน้ำคร่ำ ซึ่งตัวอ่อนจะมีการเคลื่อนไหวเป็นอิสระอยู่ในถุงนี้ นอกจากนี้ยังเป็นตัวช่วยรักษาอุณหภูมิอีกด้วย ในช่วงกลางของการฟักถุงนี้จะมีขนาดใหญ่ขึ้นและจะค่อย ๆ ลดขนาดลงในช่วงท้าย ๆ จนกระทั่งลูกไก่จะฟักออก ลูกไก่จะกลืนเอาของเหลวที่อยู่ในถุงนี้เข้าช่องท้องก่อนการฟักออก โดยทางรอยต่อที่เรียกว่า amniotic-sclerotic junction ไข่ขาว

การฟักไข่

ที่เหลืออยู่และของเหลวในถุงน้ำคร่ำมารวมกันก่อนที่ตัวอ่อนจะกลืนเข้าสู่ช่องท้อง การใช้อุณหภูมิที่ไม่เหมาะสม หรือการกลับไข่ที่ไม่ดี จะมีผลทำให้การทำลายรอยต่อนี้ช้าลง

2. การแลกเปลี่ยนก๊าซ

ในช่วงตลอด 21 วันของการฟัก ไข่ฟักหนึ่งฟองต้องการออกซิเจนประมาณ 4,617 ลูกบาศก์เซนติเมตร และขับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกมาประมาณ 3,864 ลูกบาศก์เซนติเมตร ปอดยังไม่ทำงานจนกว่าจะถึงช่วงที่ลูกไก่ฟักออก ดังนั้น ปริมาณก๊าซที่มากมายเหล่านี้จะถูกแลกเปลี่ยนโดยตรงระหว่างเปลือกและระบบเครือข่ายของเส้นเลือดใน allantois โดยเยื่อนี้จะสัมผัสโดยตรงกับเปลือกไข่และช่องอากาศ

3. การเก็บของเสียที่ไม่ใช่ก๊าซ

หลังจากมีการเจริญของอวัยวะต่าง ๆ ลำไส้และไตจะเริ่มทำหน้าที่ทำให้มีของเสียเกิดขึ้นสิ่งขับถ่ายเหล่านี้จะไม่ผ่านออกทางก้นไปยังถุงน้ำคร่ำ แต่จะผ่านไปยังถุง allantois น้ำจะถูกดูดซึมกลับโดยหลอดเลือดและของเสียประเภทไนโตรเจนจะถูกเปลี่ยนไปเป็นกรดยูริกที่ไม่ละลายน้ำ และตกผลึกอยู่ในถุง allantois ของเสียเหล่านี้จะยังอยู่ในเนื้อเยื่อที่ถูกทิ้งในขณะที่ลูกไก่เกิดพร้อมกับของเสียอื่น ๆ จากลำไส้

การเจริญของตัวอ่อนลูกไก่

อายุฟักวันที่ 1

ส่วนของเยื่อเพลลูซิตา (pellucida) และโอปาคา (opaca) ที่จุดกำเนิด (blastoderm) จะเจริญขยายตัวใหญ่ขึ้น ต่อมาเมื่อได้รับอุณหภูมิฟักประมาณ 16 ชั่วโมง เยื่อเซลล์ชั้นบนจะเว้าเป็นร่องยาวเป็นแนวขวางกับความยาวของไข่ (primitive streak) ต่อมาระหว่างชั่วโมงที่ 16 ถึงชั่วโมงที่ 24 เริ่มมีการเจริญเป็นอวัยวะต่าง ๆ ดังนี้

อายุฟัก 4 ชั่วโมง	- หัวใจและเส้นเลือดเริ่มพัฒนา
อายุฟัก 18 ชั่วโมง	- เริ่มปรากฏส่วนของระบบทางเดินอาหาร
อายุฟัก 20 ชั่วโมง	- เริ่มปรากฏส่วนของกระดูกสันหลัง
อายุฟัก 21 ชั่วโมง	- เริ่มกำเนิดระบบประสาท
อายุฟัก 22 ชั่วโมง	- เริ่มกำเนิดส่วนหัวของเอ็มบริโอ
อายุฟัก 24 ชั่วโมง	- เริ่มกำเนิดลูกตาของเอ็มบริโอ

อายุฟักวันที่ 2

ตัวอ่อนลูกไก่เริ่มหันไปทางด้านข้างและเริ่มเกิดเส้นเลือดที่ถุงไข่แดง

อายุฟัก 25 ชั่วโมง	- เริ่มสร้างส่วนที่เป็นหู
อายุฟัก 42 ชั่วโมง	- หัวใจเริ่มต้น ระบบหมุนเวียนโลหิตเริ่มทำงานโดยมีการไหลเวียนของโลหิตระหว่างตัวอ่อนกับถุงไข่แดง ระยะเวลานี้เป็น

การฟักไข่

ระยะอันตรายสำหรับเอ็มบริโอ

อายุฟักวันที่ 3

อายุฟัก 60 ชั่วโมง

- เริ่มสร้างส่วนที่เป็นจมูก

อายุฟัก 62 ชั่วโมง

- เริ่มสร้างส่วนของขา

อายุฟัก 64 ชั่วโมง

- เริ่มสร้างส่วนปีก ตัวอ่อนเริ่มเคลื่อนไหว มีการหมุนตัวโดย ตัวอ่อน จะนอนอยู่บนด้านซ้ายของตัวเอง ระบบการหมุนเวียนโลหิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อการฟักดำเนินไปได้ 3 วัน ถุงน้ำคร่ำ (amnion) จะหุ้มตัวอ่อนทั้งหมด

อายุฟักวันที่ 4

- เริ่มสร้างลิ้น อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายทั้งหมดเริ่มปรากฏ ระบบเส้นเลือดต่าง ๆ เริ่มเห็นชัดเจนได้ด้วยตาเปล่า เยื่อ allantois จะเจริญต่อไปจนห่อหุ้มภายในไข่ทั้งหมดแล้วเชื่อมติดกับ serosa กลายเป็นเยื่อหุ้มชั้น chorion เส้นโลหิตฝอยของ allantois มาติดต่อกับเยื่อหุ้มไข่ได้เปลือก

อายุฟักวันที่ 5

- อวัยวะสืบพันธุ์เริ่มเปลี่ยนแปลงสามารถแยกความแตกต่างระหว่างเพศผู้และเพศเมียได้ หัวใจเริ่มมีรูปร่างชัดเจน และเส้นเลือดจะครอบคลุมเนื้อที่ของถุงไข่แดงถึง 2 ใน 3 ส่วน

- ส่วนของหน้าและจมูกเริ่มปรากฏมีรูปร่างชัดเจนเหมือนลูกไก่

อายุฟักวันที่ 6

- จะงอยปากเริ่มมีรูปร่างเหมือนลูกไก่ทั่วไป

- เริ่มสังเกตเห็นความเคลื่อนไหวของตัวอ่อน

อายุฟักวันที่ 7

- ส่วนของร่างกายมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เมื่อเทียบกับการเจริญของส่วนหัว

- สามารถมองเห็นอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายได้

อายุฟักวันที่ 8

- เริ่มปรากฏขน และตุ่มขน

อายุฟักวันที่ 10

- จะงอยปากเริ่มแข็งตัว

- เริ่มปรากฏเกล็ดแข็งบนส่วนของขา

การฟักไข่

- นิ้วเท้าแต่ละนิ้วจะแยกออกจากกันอย่างเห็นได้ชัด
- อายุฟักวันที่ 11**
- เริ่มปรากฏผนังช่องท้อง สามารถมองเห็นลำไส้อยู่ในถุงหุ้มไข่แดงได้
- อายุฟักวันที่ 13**
- เริ่มมีขนอ่อนปกคลุมลำตัว กระจกมีการสะสมแคลเซียม
  - อวัยวะส่วนใหญ่เริ่มมีการเจริญเติบโตในช่วงสุดท้าย
- อายุฟักวันที่ 14**
- ตัวอ่อนเริ่มหมุนตัวไปอยู่ในแนวขนานกับความยาวของไข่โดยส่วนหัวจะหันไปทางด้านป้าน
- อายุฟักวันที่ 17**
- ลูกไก่จะเคลื่อนไหวให้อยู่ในท่าปกติโดยจะงอยปากจะซุกอยู่ที่ปีกขวาและชี้ไปทางด้านป้าน
- อายุฟักวันที่ 19**
- ไข่แดงเริ่มเข้าสู่ช่องว่างในลำตัวทางสายสะดือ ไข่แดงนี้ถูกใช้เป็นอาหารในช่วง 2 - 3 วันแรกหลังจากเกิด
- อายุฟักวันที่ 20**
- ไข่แดงถูกดูดเข้าสู่ช่องท้องเรียบร้อยแล้ว ลูกไก่จะขยายตัวเต็มเนื้อที่ภายในไข่ทั้งหมด ยกเว้น ช่องอากาศ สะดือเริ่มปิดจากนั้นลูกไก่จะใช้จะงอยปากเจาะเยื่อหุ้มเปลือกไข่ชั้นในและเข้าสู่ช่องอากาศ ทันทีที่จะงอยปากเจาะเข้าสู่ช่องอากาศ ลูกไก่จะเริ่มหายใจอย่างช้า ๆ ปอดเริ่มทำงานจากนั้นลูกไก่จะเริ่มเจาะเปลือกไข่เพื่อออกสู่ภายนอกทำให้ได้รับอากาศมากขึ้น ปอดเริ่มทำงานเต็มที่ ระยะนี้เป็นระยะที่อันตรายอีกระยะหนึ่งสำหรับลูกไก่
- อายุฟักวันที่ 21**
- ภายหลังการเจาะเปลือกไข่ครั้งแรกลูกไก่จะพักเป็นเวลาหลายชั่วโมง จากนั้นจึงเริ่มเจาะเปลือกออกเป็นแนววงกลมรอบตัวโดยทั่วไปแล้วถ้าลูกไก่อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้อง การเจาะเปลือกไข่จะอยู่ใกล้กับด้านป้าน ลูกไก่ใช้เวลาในการเจาะเปลือกไข่จนกระทั่งออกเป็นตัวลูกไก่อานถึง 10 - 20 ชั่วโมง

